

Norwegian Wood – Lennon/McCartney

Vorbereidingen

Wikipedia: Musically influenced by the introspective lyrics of Bob Dylan, "Norwegian Wood" is a milestone in the Beatles' progression as complex songwriters. In addition, the recordings of studio musicians during the *Help!* filming sessions, and Ravi Shankar inspired lead guitarist George Harrison to incorporate the sitar into the song. Although "Norwegian Wood" was not the first song to feature an Eastern-inspired sound in a rock composition, or even the first Beatles track, it is credited as influential in the development in raga

rock and psychedelic rock. Not long afterwards, Indian classical music became popularised in mainstream Western society, and several Western musical artists such as the Byrds, the Rolling Stones, and Donovan integrated elements of the genre into their musical approach. Accordingly, "Norwegian Wood" is recognised as a bona fide raga-rock song, as well as fundamental in the early evolution of the genre later regarded as world music.

Wat horen we zelf in deze track? Ja, de sitar natuurlijk, maar qua gitaren? Johns typerende gitaarlijntje op rechts, Guitar I in Complete Scores, en gespeeld op de Gibson Jumbo. Op links speelt er vrij zachtjes een slaggitaar mee, vooral de triolen downbeats, Guitar II in Complete Scores. In de refreinen komt er plotseling een vrij hard aangezet gitaar akkoord in, ik denk van een 12-snarige, die op het eind van het refrein een lijntje speelt. Dit staat staet genoteerd in de sitar-balk, maar dat is het zeker niet!

Ringo lijkt niet veel te doen, er staat wel een bassdrum genoteerd. Die hoor ik in de 1987 remaster nauwelijks in eerste refrein (misschien op 0:45), maar wel vanaf het tweede refrein (1:21 e.v.) op rechts. Vraag is of het echt een bassdrum is, of gewoon het ploppen van Macca's bas? De 2009 remaster laat daar geen twijfel over bestaan, het is een basskick! De tamboerijn, ook op rechts, in het tweede refrein en laatste couplet klopt ook. Volgens Lewisohn wordt er "finger cymbal" gespeeld, geen idee wat dat is of hoe het moet klinken, of zou daarmee een soort cajon bedoeld worden, dat zou kunnen kloppen. Verder zou er maracas gespeeld zijn door Ringo maar die hoor ik niet. Wikipedia schrijft uitgebreid over hoe de track in elkaar is gezet, en ook Walter Everett is een goede informatie bron.

Maandag 17 October 2016 (21:30 – 23:00)

Midi programming sitar. Eens kijken of Logic nog een aardig sitar geluid kan produceren via midi. Er is maar één instrument, de Indian Sitar, uit de World>South Asian folder. Ook gekeken naar de note bender, want dat gebeurt met zo'n sitar de hele tijd, en dat klinkt best grappig. Het is ver van een echte sitar, maar toch grappig en bruikbaar. Je kunt de noten ook flink laten doorlopen, en dan de volgende al laten beginnen, dat geeft iets meer van dat zangerige effect. De tone bender heeft een schaal waarbij geen bending op 64 staat, en dan zou je theoretisch een octaaf omhoog kunnen

naar +123 of omlaag naar -163. Of dat echt zo is blijft gissen, een semitone zou dan ~5 punten zijn (64/12). Dit effect komt er niet zo fraai uit.

Woensdag 19 oktober 2016 (21:30 – 22:45)

Midi programming sitar, bassdrum.

Donderdag 20 oktober 2016 (21:30 – 22:30)

Midi programming Liverpool bass.

Recording sessions

Vrijdag 21 oktober 2016 (17:00 – 18:30)

Recording John's guitar, take #1 (try-out Guitar 1).

Dacht gisteren bij het meespelen met de track op de gitaar dat de sitar vals klonk. Dus vandaag eens snel proberen of dat in de opname ook zo is. Martin D28, oude snaren. Golden Age Ribbon mic, laag-af geschakeld. Ondersteboven in mijn opname hoekje, geen verdere akoestische dempingen. Ca. 12 cm van de gril, gericht op 14^e fret, eigenlijk goed vergelijkbaar met de foto van John hiernaast (vermoedelijk met de Neumann U67 ervoor, een grootmembraan mic). Direct naar SPL Channel One. Mic gain 40; Laag-af on, compressor off, EQ on: LMF 200 - 3. Output gain +1.

- Take #1 (18:08 – 18:10); signaal zwak, maar ben niet ontevreden over het geluid. Met wat compressie op het kanaal pimp je het signaal prima op, maar ten koste van ruis en soms ook mooie transiënten. Compressor SPL er dus afgelaten. Maar mooi in balans. Nog nooit eerder de D28 met de Golden Age opgenomen, maar mooi resultaat, vrijwel zonder verdere trucs met de Channel One. Het klinkt natuurlijk niet als de Gibson Jumbo van John, maar zonder meer een acceptabel en bruikbaar resultaat. Het gitaarspel moet wel beter op plaatsjes, de downbeat is weer zeer belangrijk, evenals de neiging om te snel rommelig te gaan spelen. Opletten dus. Het A-akkoord (G-patroon met capo op 2^e fret) beter op de “folk” manier pakken, dus niet met vier vingers inclusief de D op de b-snaar, maar met drie. Verder mag de slag met het plectrum best wat agressiever, dan gaan de snaren wat snerpen en krijgt het meer dat hakketakkerige van John.

Zaterdag 22 oktober 2016 (15:00 – 17:30)

Recording John's guitar, takes #2-12 (Guitar 1).

- Take #2 (16:14) – Zolder midden, mic rechtop. SPL als gisteren. Ca. 15 cm van de gril, maar iets boven de hals. Veel zachter en dunner signaal dan gisteren.
- Take #3 (16:23) – ca. 12 cm van de gril.
- Take #4 (16:35) – mic ondersteboven als gisteren, nu iets onder de hals. Ca. 12 cm van de gril. Signaal nog steeds niet even sterk als gisteren.
- Take #5 (16:41) – Mic 7 cm hoger, gelijk met hals. Vreemd genoeg nog “dunner” dan take #4?! En signaal zeker niet beter. Het is niet zo dat het in take #1 veel sterker en voller klinkt, maar het verschil is heel duidelijk hoorbaar (zelfs door mij). Conclusie is dus dat akoestische gitaar opnemen het beste geluid oplevert in het erkertje!
- Take #6 (16:52) – weer in het erkertje. Mic ondersteboven, 12 cm van de gril, op zelfde hoogte als de hals (als in take #5). Zit nu wel meer met fret 15-16 on-axis, dan fret 13-14. Maar signaal weer hetzelfde als take #1!

- Take #7 (17:03) – idem als #6, maar nu met extra acoustic treatment in het erkertje. Vanaf nu maar eens voor eggie gaan.
- Take #8 – 9 (17:04 – 17:07); afgebroken. Ja, ja, dan wordt het gelijk stressen!
- Take #10 (17:08); complete doorloop. Weer naar Lennon geluisterd, zijn ritme patroon is toch iets anders. Mooier, rustiger.
- Take #11 (17:26); afgebroken. Ja, lastig, dat omschakelen naar andere speelstijl!
- Take #12 (17:27); compleet, maar niet naar mijn zin. Te gehaast. Take #10 is toch beter. Maar nu is dit wel de juiste manier van spelen, hoewel het in take #10 op veel plaatsen ook goed gaat en zeker beter in de maat zit. John gaat hier en daar, met name in het laatste couplet erg hakketakkerig spelen, zonder dat het gaat rommelen. Knap. Ook in het instrumentale intermezzo brengt hij interessante variaties aan. Dat blikkerige rinkelende geluid van de Jumbo kan ik er niet uit halen, maar hier en daar fel aanslaan zodat de snaren wat tegen de fretten gaan snerpen mag best.

Zondag 23 oktober 2016 (15:45 – 17:15)

Recording John's guitar, takes #13-20 (Guitar1), comping.

Instellingen zoals boven.

- Take #13 (16:04); valse start.
- Takes #14 – 16 (16:04 – 16:24); leek allemaal goed te gaan, met name take #16 leek mij prima. Toch vond ik het nog niet fel genoeg, het hakken ontbrak nog op veel plaatsen.
- Takes #17 – 18 (16:31 – 16:32); afgebroken.
- Takes #19 – 20 (16:32 – 16:38); compleet, hier zit veel bruikbaar bij. Mooie opening. In de regel goed op de tel, hier en daar er iets voor, maar nooit storend veel. Valt goed samen met de bas en de kick van Ringo.

In principe hebben we nu een goede basis, maar hij wordt wel snel eentonig. John moet dat ook vermoeden hebben want hij brengt wel hier en daar variatie aan. Verder een channel insert "Mic on Fingerboard" erop gezet. Dat haalt al het laag eruit, geeft dus veel meer ruimte voor de bas, maar gaat bovendien lekker blikkerig klinken, en komt dus authentieker over. Nu nog eens proberen die variatie van John op het instrumentale midden te krijgen, en de refreinen iets heftiger slag spelen.

Dinsdag 25 oktober 2016 (21:00 – 22:30)

Recording John's guitar, takes #21-36 (Guitar1), comping.

De "Lennonificatie" van de gitaarpartij. Instellingen zoals boven. Nu vooral de eerste twee maten en het eerste refrein. De opening moet echt mooi vloeien want die klinkt solo. John begint relatief rustig, door alleen de 5-4-3de snaar aan te slaan, precies zoals in Complete Scores staat aangegeven. Dan telkens een subtiel slagje naar de onderste snaren en het melodielijntje ertussen. Dan kort, maar duidelijk hoorbaar de A>C interval in maat 3, die John daarna eigenlijk vrijwel niet meer speelt (en dit staat niet goed weergegeven in CS). Take #24 was vrijwel perfect, maar helaas was de flow zodanig dat ik 'm niet onhoorbaar vast gecomped kreeg aan een van de vorige takes (take #19). Uiteindelijk vastgenageld in take #31.

Het slaggitartaartje in de refreinen is eenvoudiger. Nu toch weer voor het G-akkoord gekozen met de ringvinger op de D (op de b-snaar). Vooral de laatste maat is lastig omdat de neiging te versnellen onweerstaanbaar is. In take #36 geprobeerd dat zoveel mogelijk af te remmen, en dat is aardig gelukt.

- Take #21 (21:36); maten 2-4, opening; valse start.
- Take #22 – 23 (21:38 – 21:39); nog niet helemaal de flow te pakken.
- Take #24 (21:39); prima!
- Take #25 (21:40); maten 2-5.
- Take #26 (21:45); valse start.
- Take #27 (21:46); afgebroken

- Takes #28 – 31 (21:46 – 22:07); compleet. Take #31 het meest bruikbaar.
- Takes #32 – 34 (22:13 – 22:15); maten 10-14, tweede refrein.
- Takes #35 – 36 (22:23 – 22:25).

Donderdag 27 oktober 2016 (21:00 – 23:00)

Recording John's guitar, takes #37-50 (Guitar1), comping.

- Takes #37 – 41 (21:52 – 21:54); maten 20-22. Het instrumentale intermezzo, Lennon begint hier ineens op en neer te harken met zijn plectrum, ter versiering. Niet genoteerd uiteraard, maar wel leuk om na te spelen. Eerst even geoefend, daarna paar snelle takes achter elkaar.
- Take #39 valse start.
- Takes #42 – 45 (22:18 – 22:25); maten 22-26. Het slaggitaartje in het refrein. De tweede keer met toch weer iets andere swing en up-down patroon dan in het eerste refrein. Ja, er zit meer improvisatie in dan je op eerste gehoor zou denken!
- Takes #46 – 50 (22:3 – 22:38); maten 25-26. Een hele typische slag, die ik maar niet goed kreeg als ik het hele stuk speelde, daarom maar even apart. In take #49 had ik 'm naar behoren.

De *comp* van vandaag is dus heel dichtbij de partij van Lennon, vraag is of dit overal goed samenvloeit met de track? Zo niet dan moeten we toch takes kiezen die dat beter doen.

Bij het opruimen van de Golden Age mic kom ik erachter dat het ding de hele tijd op -10 dB geschakeld stond! Geen wonder dat ik maar bij moest pompen met de SPL! Voortaan goed opletten dus, hij schakelt snel automatisch als je de mic uit die hele strakke opbergzak tevoorschijn haalt.

Zaterdag 5 november 2016 (15:30 – 17:30)

Recording 12-string guitar George, takes #1 – 10

(Guitar2). Vermoedelijk speelde George op de *Framus Hootenanny* waar de Beatles over beschikten (zie foto). Eerst even goed luisteren naar de mono splits. In de 2009 mix zit deze gitaar op links, samen met de sitar. Dan wordt duidelijk dat Harrison ook met een capo op fret 2 speelt. Verder vermoed ik dat de arpeggio's in het refrein (genoteerd in de sitar balk) een aparte overdub zijn. George volgt een wals-patroontje ("hoem-pa-pa") in de coupletten, gewoon met dezelfde akkoorden als Lennon. In het refrein lijken er twee gitaren door elkaar te klinken, en de volumes van de arpeggio's zijn ook vreemd hard t.o.v. van die andere partij. Tenslotte speelt George ook lijntjes, sterker nog, volgens mij dubbelt hij vrijwel de hele sitarpartij!

Besluit: We gaan op de "Guitar2" track het hoempa patroontje spelen, en op de "Solo Guitar" track de lijntjes en arpeggio's.

Set-up: opname erkertje; Superlux, ondersteboven, cardioïd, naar SPL. Mic gain 36, laag-af 'on', compressor 'on' -6 dB, make-up gain +7 dB, EQ off. Mic gericht op fret 14, zo'n 18-20 cm van de gril.

- Take #1 (16:38); complete doorloop, prima signaal. Moet dit enorm drukken in de mix, want de D28 is veel te zacht opgenomen door die foute -10 dB schakeling.
- Take #2 (16:50); als boven maar de mic zo'n 5 cm hoger gepositioneerd. Afgebroken. Iets sterker signaal, iets meer laag, en iets meer in balans. Het wordt saai, maar ook hier geldt: het moet superstrak op de tel anders gaat het niet samen met de D28-partij.

- Take #3 (16:57); gaat beter, alleen de opening nog rommelig, moet daar even de flow te pakken krijgen.
- Take #4 (17:25); vrij goed, ik denk prima basis voor de comp.
- Takes #5 – 10 (17:33 – 17:38); punch-ins maten 4-5 om het ritme goed te krijgen. Zit hier gewoon telkens iets voor de tel. Take #5 al direct vrij goed, maar niet in de turn-around van maat 6. Dit krijg ik in take #9 pas goed. Nu bleek ook dat de D28 comp hier toch te onrustig was, zoals ik al voorspelde. Dit kon ook eenvoudig gerepareerd worden door een andere take in maat 6 te zetten. Misschien allemaal niet nodig indien ik hier het sololijntje in de mix ga zetten, maar wellicht hou ik dit partijtje er toch sowieso in.

Zondag 6 november 2016

Even goed naar het L-kanaal geluisterd voor de partij van de 12-snarige, en ook goed gekeken naar *Complete Scores*. Het eerste foutje in mijn partij van gisteren: ik moet geen standaard D-akkoord spelen (E dus, met capo op II), maar een akkoord met de pink op de hoge e-snaar pos VII (de hoge b). Dat hoor je inderdaad heel duidelijk en dat heeft *Complete Scores* goed genoteerd. Het turn-around lijntje uit het refrein (maten 13 en 25) staat wat ingewikkeld genoteerd, namelijk startend vanuit een heel B7 akkoord op positie IV, maar het staat goed als d#-e-f#, allemaal B7-noten. Duidelijk afkomstig van de 12-snarige. De lage b die daarop volgt is alleen van de sitar, niet van de gitaar. De gitaar pakt namelijk het hoempa wals deuntje op de eerste tel weer op.

Complete Scores laat in deze maten het F#m7 akkoord op de “open” snaren klinken, maar dat klopt niet want dan kun je het wals tempo niet mooi volhouden. Ik kies hier voor pos VII (7-6-7 op d-, g-, b-snaar), en dan een vol B akkoord pos IX (9-8-7), overlopend in het lijntje d#>e>f#.

Het karakteristieke lijntje op de sitar wordt inderdaad vrijwel overal gedubbeld op de 12-snarige op een enkele uitzondering na: het lijntje in het eerste couplet na “isn’t it good, Norwegian Wood”. Dat wordt alleen de eerste keer gespeeld, omdat de 12-snarige hier direct naar de harde arpeggio’s gaat.

Het tweede foutje twijfel ik nog over: John speelt in de tweede maat van elke regel even een D-akkoord (“she once had me”, etc.). Moet je dit op de 12-snarige meespelen? Heb ik nu wel gedaan, maar moet niet volgens *Complete Scores*. Het is niet goed te horen wat George daar speelt, maar het zou kunnen kloppen. Vooral in het tweede couplet lijkt het inderdaad zo te gaan. Ook lijkt de gitaar hier een echo van John als lijntje te spelen (na “she once had me” etc), op de lage snaren.

De arpeggio’s in het refrein lijken mij niet uit 4 tonen bestaan, zoals in *Complete Scores*, vaak hoor ik er maar twee, hooguit drie. Maar de bovenste noten kloppen denk ik wel.

Dinsdag 8 november 2016 (21:00 – 23:00)

Recording Solo guitar, takes #1-17, comping. Opstelling als boven, op de Seagull 12-snarige, ~19 cm van de mic. Een opname met de sitar lijntjes, en de arpeggio/akkoorden in de refreinen.

- Takes #1 – 3 (21:48 – 21:57); complete doorloop. Geweldig signaal! Toch balen dat ik de 6-snarige op -10 dB opgenomen heb.
- Takes #4 – 7 (22:04 – 22:08); punch-in maten 4-5, take #6 valse start.
- Takes #8 – 11 (22:11 – 22:16); punch-in maten 10-14 (eerste refrein)

- Takes #12 – 15 (22:18 – 22:21); punch-ins maten 18-26 (instrumentaal + refrein), take #12 afgebroken.
- Takes #16 – 17 (22:22); punch-ins maten 30-32 (coda). Niet meer gebruikt in de comp!

Het effect is wel aardig, het syncen met de sitar maakt het inderdaad authentieker. Alleen in de B7 vraag ik me af of ik het turn-around lijntje op de juiste positie speel. Ik start nu op de g-snaar met d#>e, maar ik krijg de indruk dat George dat allemaal op de b-snaar deed. Het verschil is dat op een 12-snarige de beide g-snaren een octaaf verschillen en de beide b-snaren niet. Dat laatste geeft een iets ander phasing effect, dat ik ook op het origineel meen te horen. Dan zouden we het B akkoord toch op positie IV moeten spelen (in de A-vorm), en dan het lijntje oppakken op de d# (b-snaar pos IV). Dit moeten we denk ik opnieuw in-punchen.

Vrijdag 11 november 2016 (21:00 – 22:00)

Recording Solo Guitar, takes #18-25, comping. Reparaties aan de turn-arounds.

Opstelling als boven.

- Takes 18 – 22 (21:19 – 21:30); maten 13-14.
- Takes #23 – 25 (21:42 – 21:43); maten 25-26.

Maandag 14 november 2016 (21:00 – 21:45)

Recording 12-string guitar, takes #11 – 17 (Guitar2), comping. Reparatie van de E-akkoorden, in essentie, door het D-akkoord op positie IV nu met het pinkie op pos. VII te spelen. Ook de halve maat wisseling naar D genegeerd, zoals George ook doet. In principe alleen de delen nodig op de coupletten, dus punch-ins hiervan gedaan. Op de refreinen moet de Solo Guitar doorkomen, hoewel je volgens mij bij de Beatles zo nu en dan wel wat overspraak hoort van het wals patroontje, maar dat is niet meer te achterhalen.

- Takes #11 – 12 (21:04 – 21:12); maten 4-9. De eerste maat blijft lastig, begin telkens iets te vroeg.
- Takes #13 – 15 (21:13 – 21:16); maten 14-21 (incl. Instrumental).
- Takes #16 – 17 (21:17 – 21:19); maten 26-31 (incl. coda).

Dit klinkt inderdaad authentieker. Het is nog iets te clean en helder, maar dat valt in de mix wel te repareren. Het gitaarwerk zit erop.

Zondag 20 november 2016 (16:30 – 17:30)

Recording bass, takes #1-3. Try-out. Hofner IBB, direct naar SPL via Monster kabel, compressor on, +7, make-up gain +9.

Nieuwe Beatle snaren op de Hofner, schakeling: "solo", bass off, treble off. Hard plectrum, medium. Levert een vrij "clean" geluid dat mooi door de mix binnenkomt.

- Take #1 (17:00); SPL level 15; make-up gain +7. Inschieten op level, afgebroken.
- Take #2 (17:03); SPL level 19; complete doorloop, nog steeds bescheiden signaal.
- Take #3 (17:05); SPL level 22; make-up gain +9; compleet.

Geen slecht resultaat, maar ik moet hier en daar nog wel zaken repareren. Macca's improvisaties in de herhaalde, niet genoteerde stukken nog beluisteren. Tenslotte: is dit wel het juiste geluid? Voor *Help!* heb ik toen ook de verschillende schakelstanden van de IBB uitgezocht, maar helaas de resultaten niet als mp3 bewaard.

Dinsdag 22 november 2016 (21:30 – 23:30)

Midi programming bass score. Controle van de notatie in *Complete Scores*, en aanpassingen. Toch nog meer dan ik had gedacht. Er wordt veel met copy-paste gewerkt, daardoor ontstaan er sowieso snel fouten, maar veel improvisaties worden niet genoteerd. De herhaling (maten 22-28) ook niet. Sommige van de hoge loopjes

kloppen niet, en ook doet Paul niet de hele tijd dat heen-en-weer huppelen met dat 1/16^e opmaatje. In de opening wel, maar later meestal alleen bij de terugkeer naar de lage B. Dan komt ook het 1/8^e opmaatje op de D# naar E vaker erbij. Allemaal netjes langsgelopen, midi score aangepast en een printje van gemaakt.

De bas van Paul klinkt wolliger en voller, ik moet denk ik toch naar 'rythm' schakelen i.p.v. 'solo', en de treble iets terugdraaien. Zo had ik 'm op *Help!* ook staan. Verder kunnen we re-ampen nog overwegen.

Zondag 27 november 2016 (12:30 – 13:30)

Recording bass, takes #4-7. Dit keer voor de serieuze opname. Afgelopen week met de score geoefend, leuk om te doen. Blijf wel telkens kleine foutjes maken hier en daar, soms niet helemaal volgens de score, soms de toonvorming. Daarom vier takes gedaan en hieruit het beste samengevoegd. Redelijk scherp op de tel, maar het wiebelt per take, dus dat kun je dan mooi corrigeren. Na vier takes blijkt alleen maat 18 nergens conform de score, maar wel in de maat. Hoort ook een opmaatje naar de E in te zitten en die speel ik niet. Maar zo gelaten.

- Takes #4 – 7 (12:53 – 13:05).

Zaterdag 3 december 2016 (10:30 – 11:30)

Recording tambourine, takes #1 - 4. Mic: Golden Age R1 mkIII, naar SPL, naar Fireface. Golden Age laag af "on".

- Take #1 (11:03); Meinl tamboerijn, ca. 70 cm van de mic grill. Achter de mic foamscherm opgesteld. SPL: laag-af "on", compressor off, EQ off. Mic gain = 33. Prima signaal, hier en daar wat scherp aan de transiënten. Behoorlijk goed op de tel. Klinkt ook vrij authentiek in de mix.
- Take #2 (11:10); SPL mic gain = 32.
- Takes #3-4 (11:15; 11:20); Ludwig tamboerijn. Iets minder last van transiënten, en signaal gemiddeld ook iets lager. Tamboerijn klinkt ook minder schel en gaat dus vrij natuurlijk op in de mix.

Zaterdag 1 april 2017 (20:30 – 22:40)

Recording lead vocal, takes #1 – 32, comping. Mic: AKG C414 XLS, cardioïd, direct naar SPL. Instelling SPL: mic gain 34; laag-af 'on'; S-reduction -3; compressor 'on' -7 dB, make-up gain +8. Omdat ik moeite heb met het stembereik van Lennon (met name de lage eindes van de coupletten – she once *had me*), getracht wat met de varispeed in de feedback te spelen; op +1.5st, dus drie halve noten sneller dan de oorspronkelijke opname, zodat ik de lage C#-B wel kan halen (dan dus E-D).

- Take #1 (21:11); inschieten op volume en set-up, eerste twee regels maten 6-9. Volume nog aan de lage kant, en het terugspelen op 0st levert toch een wat korrelig stemgeluid op. Ook de timing is erg lastig op zo'n hoog tempo, iets van de tel wordt natuurlijk sterk uitvergroot op normaal tempo. De lage eindes klinken wel goed, dus misschien moet ik proberen een combinatie te maken, en alleen de laatste woorden op +1.5st op te nemen, en dan te compen met stukken op +0.5st of zelfs 0st.
- Take #2 (21:19); iets dichterbij de mic, complete doorloop. VS=+1.5st.
- Takes #3-4 (21:32 – 21:34); SPL mic gain 36, make up gain +9. VS=1.5.
- Takes #5-8 (21:37 – 21:44); VS=0.5
- Takes #9-12 (21:56 – 22:01); eerste brug
- Takes #13 – 14 (22:04 – 22:05); VS=0, eerst brug

- Takes #15 – 16 (22:10 – 22:11); VS=0.5, tweede couplet
- Take #17 (22:13); VS=1.5, tweede couplet
- Takes #18 – 23 (22:22 – 22:32); VS=0.5, tweede brug
- Takes #24 – 25 (22:34 – 22:35); VS=1.5, tweede brug
- Takes #26 – 30 (23:46 – 23:50); VS=0.5, derde couplet
- Takes #31 – 32 (23:53 – 23:54); VS=1.5, derde couplet

Zondag 2 april 2017 (11:00 – 12:30)

Autotuning lead vocal. Opmerkelijk hoe vaak ik er toch nog naast zat. Het is zoeken naar de beste combinatie van tuning, timing en frasering, dus hier en daar wel wat opgeofferd aan de perfectie of notatie. Met name het instarten van de brug ('*she asked me to stay*'), begin ik steevast veel te laag, dus daar maar aangepast naar D i.p.v. E. Bounce-in-place van gemaakt, moet nog een beetje opgeschoond worden denk ik, bij de overgangen van de comp.

Recording harmony vocal, takes #1 – 6, comping, Autotuning (22:00 – 22:45)

Zelfde set-up als gisteren. Omdat deze stem (van Paul) weer vrij hoog zit, begonnen met de feedback op VS=-1st.

- Takes #1 – 4 (22:04 – 22:12); eerste brug
- Takes #5 – 6 (22:29 – 22:33); tweede brug

Terugbrengen naar VS=0 geeft een klein beetje een *chipmunk* effect maar in de harmonie met de *lead vocal* verdwijnt dat vrijwel geheel. Klinkt wel authentiek, zelfs cabaretesk omdat het zo mooi in cadans is met de lead.

In principe is de track nu af, maar ik denk dat ik toch de akoestische gitaar van John opnieuw ga inspelen. Het blijft jammer dat de mic toen op -10 dB geschakeld stond, daardoor komt deze track slecht door in de mix, met veel ruis. En nu hebben we inmiddels de AKG C414 die daar denk ik een heel mooi resultaat kan geven.

Zaterdag 8 april 2017 (20:45 – 22:40; 23:30 – 00:45)

Re-recording John's acoustic guitar, takes #1 – 40 (Guitar3), comping. In mijn erkertje, met de AKG C414 XLS, cardioïd, laag af -40 hz geschakeld. SPL: laag-af 'on', compressor 'on' (+7, make-up gain +8), EQ on (2k7 +1; 200 -3 dB).

- Take #1 (21:04); Make-up gain +8; mic ~5 cm boven de hals, schuin naar beneden gericht op fret 14, op ~ 30 cm afstand. Signaal eigenlijk niks sterker dan vorige keer met de Golden Age lint-mic op -10 dB, maar toen zat ik wel een stuk dichterbij de mic. Toch vreemd?
- Take #2 (21:11); ibid op 23 cm
- Take #3 (21:16); ibid op 18 cm, make-up gain +9.
- Take #4 (21:23); mic lager (1 cm boven de hals) en recht, op 19 cm. Voor volume geen verschil met #3, maar wel iets meer balans in het geluid, iets 'dikker'. Vind take #3 toch authentieker klinken.
- Take #5 (21:32); als #3.
- Take #6 (21:35); als #3, nu zonder EQ van SPL. Dat is duidelijk meer volume, doordat de -3 dB op 200 Hz nu mee gaat doen, maar mooier klinkt dat zeker niet!
- Take #7 (21:40); als #3, EQ on, maar alleen de 200Hz -3 dB erop.
- Take #8 (21:43); als #3! En dit is 'm. Vanaf nu voor eggie.
- Takes #9 – 11 (21:45 – 21:59); complete doorloops. Nog veel onrust, maar er kan iets uit gecomped worden.
- Take #12 (22:02); valse start.
- Take #13 (22:03); klinkt iets getergd misschien, maar daardoor wel lekker agressief in de snaaraanslag.

- Take #14 (22:09); vergelijkbaar, maar doet toch net iets onder voor #13.
- Takes #15 – 32 (22:13 – 22:39); punch ins, op intro (#15-18), instrumentaal intermezzo (#19 – 27), tweede refrein (#28-29), en coda (#30-32).
- Takes #33 – 40 (00:18 – 00:22); het blijft lastig, die twee maten met dat wilde op en neer halen in het instrumentale deel. Kon de comp niet naar m'n zin krijgen, en nog niet, dus toch maar een paar takes erbij gedaan.

Uiteindelijk wel een aardige track geworden, hoewel het op plaatsen wel die felle aanslag van Lennon mist, maar goed...

Mixing sessions

Zondag 9 april 2017 (21:00 – 22:00)

Checking tracks, resetting channel strips (op gitaar tracks). Loopt alles een beetje synchroon met de tikker en met elkaar? De gitaar van gisteren is toch hier en daar wel erg zenuwachtig, is dat nog iets te corrigeren? In de eerste plaats een standaard sample delay van ~1250 samples erop gezet (~28 ms). Daar waar dat nog te weinig is, via automatisering die delay dan tijdelijk iets aangepast. Dit levert het meest natuurlijke effect op. Moet ook voor de andere twee gitaartracks, hoewel voor de sologitaar wellicht flex-timing beter werkt. De tamboerijn (uiteindelijk gekozen voor de Ludwig) met knipschuiven beetje aangepast, loopt nu heel natuurlijk.

Zondag 16 april 2017 (21:30 – 23:00)

Balancing acoustic guitars, sitar. De slaggitaar van Lennon uitsturen naar een apart reverb kanaal, de droge track rechts (+56), reverb links (-40) gepand. Hele lichte compressie op de droge track (platinum ac gtr 01, met de autogain "off"). Klein beetje EQ, dip rond 125 Hz, en boost rond 900 Hz, om een beetje in de buurt van Lennon's geluid te komen.

Lichte opto compressie op de sologitaar, maar het ritmische 1-2-3 na de arpeggio komt toch snel te hard door, dus dat moet denk ik toch geautomatiseerd worden. De *send reverb* hetzelfde als voor de slaggitaar maar dan tegengesteld gepand.

Maandag 17 april 2017 (14:30 – 16:00)

Balancing guitars. Van de solo gitaar nieuwe comp gemaakt, vooral in de brugdelen. Hierop de oorspronkelijke *Bright Acoustic* channel insert laten staan, maar in de EQ wel de *shelving boost* boven de 1860 Hz eruit geklikt (dus zo 'bright' is-tie eigenlijk niet meer). Vervolgens met *riding-the-faders* in de brugdelen de triolen feel wat meer naar de achtergrond gedrukt. Daarna de FET compressie op de bas aangepast zodat die wat harder werkt. Daardoor krijgt de bas nu wat meer power. In balans gebracht met de rest van de track. Zo ook de bassdrum.

Qua *hot peaks* heb ik op dit moment één probleem: tijdens de hele track hou ik 0.4 dB *headroom* over (meestal door de

slaggitaar van John), maar op tel 24-1 schiet het naar 0 en op tel 25-1 naar +0.7dB, alleen wanneer de vocalen erbij zitten. Dat moeten we daar denk ik oplossen. De slaggitaar iets beter gecontroleerd door de limiter in de compressor iets scherper in te stellen (-3.7 dB ipv -2.2 dB), en vervolgens de gitaren-bus en de bas beide -1 dB in de eindmix te geven. Nu ben ik de hot peak kwijt en hou ik nog 0.1 dB headroom over op 25-1.

Zaterdag 23 april 2017 (23:45 – 00:45)

Balancing vocals. Op beide vocal tracks ieder een EQ en compressor gezet. Daarna beide uitgestuurd naar dezelfde *plate reverb* (default *2.6s Vocal Plate* uit Spaces), en naar de *vocal bus*. Op die laatste verder geen inserts. In de stereomix krijg je zo het droge gecompresseerde signaal en de reverb. De harmony vocal ongeveer drie keer zo veel uitgestuurd naar de reverb dan de lead vocal; de uitsturing naar de vocal bus ongeveer even hoog. EQ op de lead vocal lichte boost rond 2150 Hz, en dip rond 215 Hz; op harmony vocal idem op resp. 3500 Hz en 400 Hz. Behoorlijk forse compressie (Opto Vocal 1, ratio 3.9, thr -24db, gain 5 db) op de lead vocal om de lage uitlopers naar voren te halen. Achteraf was *riding-the-faders* hier niet nodig geweest, want dat effect wordt nu vrijwel teniet gedaan door de compressie.

Nu wilde ik nog naar andere zaken kijken en begon per ongeluk nog wat te *tweaken* aan de midi track van de sitar. Zo kom ik erachter dat de default volume ('velocity') instelling van 80 een wat dof geluid geeft. Boosten naar 95 of hoger geeft die typisch schelle sitar twang, dus dat heb ik op veel plaatsen nu zo ingesteld. Het volume in de mix dan via de fader bijregelen. Klinkt veel authentieker, hoewel natuurlijk nog lang geen echte sitar.

Zondag 23 april 2017 (16:00 – 17:30)

Eindmix via KRK monitors; mastering. De mix nu klinkt goed, maar kan hier en daar nog iets in balans gebracht worden. De twee gitaar nu keihard L-R gepand, is toch mooier. De slaggitaar op R komt toch nog aardig sterk door, er zit nu nog 2 dB headroom op L, en 0.2 dB op R. Deze 1.5 dB teruggehaald in de mix, klinkt inderdaad beter, ook tijdens de zang dan minder 'aanwezig'.

De make-up gain van de compressor op de bas 1.5 dB omlaag gezet.

De shelving EQ op de slaggitaar iets meer laten dippen (-3 dB) en eerder (vanaf 5700 Hz). Iets vergelijkbaars met de tamboerijn: de boost van 2 dB verschoven naar 2150 Hz, en de shelving van -5 dB ook lager laten beginnen op 5900 Hz.

In middels heb ik op L nog 2.1 dB headroom, en 1.3 op R.

Mastering.

De default *Final Ballad Master Wide* gebruikt op het Output 1-2 kanaal. Alleen de multicompressor veranderd van 0 naar -1 dB in het gebied boven 4400 Hz. Typisch: de correlatie meter geeft in de opening een negatieve uitslag (richting -1), en ook tijdens de instrumentale stukken loopt het iets terug naar het midden. Alleen tijdens de zang haalt het bijna +1.

Zondag 30 april 2017 (14:00 – 15:00)

Kleine aanpassingen aan de mix. De verb-send op de slaggitaar iets teruggehaald van -15 dB naar -18 dB, en ook stuurde dit kanaal nog -21dB droog signaal "post pan" direct naar de stereomix. Dat laatste is natuurlijk onzin, want met de pan op +63 geeft dat alleen maar meer signaal op rechts. Nog even geluisterd of een post-fader send (recht door het midden dus) nog hielp maar dat vond ik niet mooi klinken. De verb op de gitaar wordt nu met een pan op -40 vrij sterk op links uitgestuurd naar de stereomix, en dat geeft een goede vergelijking met het origineel. De opening heeft nu een iets minder 'roomy' karakter.

De solo-gitaar (12-snarig) stuurt pre-fader naar verb kanaal, dat op zijn beurt met een pan van +20 naar de stereomix stuurt. Dat zo gelaten. Maar wel de automatisering iets aangepast, met name de twee kleine intermezzootjes die niet gedubbeld waren met de sitar kwamen ineens wel erg droog en hard door, dus dat telkens 4.5 dB omlaag gehaald. Andere aanpassing: het lage volume op de sitar noot van maat 17-1 een tandje hoger gegeven in de midi track, en de timing/quantisering in maat 18 aangepast aan de solo-gitaar, die hier ietsje voor de tel begint. Het instrumentaaltje blijft een beetje onevenwichtig in die eerste maat, maar dat krijgen we niet meer goed.

In de drumkick miditrack hier en daar iets geschoven om beter met de bas te laten samenvloeien, meestal 10 ms naar voren, en tevens in de laatste maat de beide kicks op de tel laten gaan met de afslag.

Tenslotte de fade-out lineair gemaakt, en iets later ingezet, zodat we iets meer uitloop hebben, klinkt net iets rustiger.

Na al deze aanpassingen blij ik door de hele track heen nog precies 2 dB *headroom* over te hebben, geen idee hoe ik dat voor elkaar gekregen heb!